

Anti-Corruption Society with Awareness Raising and Participatory Approach:
the Significance, Challenge, and Recommendation

การสร้างสังคมที่ไม่ทนการทุจริตด้วยการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วม:

ความสำคัญ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะ

Kanika Ussasarn*

กรรณิกา อุตสาสาร*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

*kanika.ussasarn@gmail.com

Abstract

This article aims to study the significance and limitations of raising awareness and participating in corruption prevention. Also, it provides recommendations for prevention and solutions to the corruption issue. According to academics, raising awareness through institutional socialization as well as public participation at the organizational and local levels are important measures to prevent and detect corruption problems and make them decrease or disappear from our society. The difficulty in dealing with corruption is not only a person's positive attitude toward corruption through acceptance but also corrupt behaviors. At the same time, a negative attitude toward organizational solutions and the power relations within the organization's structure influence the ignoring and/or avoiding of problems.

In addition, the public participation in the investigation and resolution of the problems did not really occur, which makes it difficult to eliminate the corruption problem. The article suggests that both raising awareness and a participatory approach to corruption prevention should be considered in light of the multiple dimensions of their significance and challenges. Corruption, in particular, is a social phenomenon that occurs in a wide range of diverse and complex socio-cultural, political, and power relation contexts. The prevention and solution of the corruption problem require comprehensive operations and measures at all levels including global, state, organization, community, and individual levels.

Keywords: Raising- awareness, Participation, Corruption prevention, Significances and challenges, Recommendation

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนเกี่ยวกับความสำคัญและข้อจำกัดของการสร้างความตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต และให้ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต ในมุมมองของนักวิชาการ ทั้งการสร้างความรู้ของบุคคลผ่านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มกลางทางสังคม ของสถาบันสังคมต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในระดับหน่วยงานและระดับท้องถิ่น เป็นเครื่องมือ สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดลงหรือหมดไปจากสังคม อย่างไรก็ตาม ความท้าทาย ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตก็คือ ทศคติเชิงบวกต่อการทุจริตของบุคคลที่ส่งผลต่อการยอมรับและการมีพฤติกรรม การทุจริต ในขณะที่เดียวกัน ทศคติเชิงลบต่อการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่ใน โครงสร้างองค์กรก็ส่งผลต่อการเพิกเฉยและ/หรือการหลีกเลี่ยงต่อปัญหา

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและแก้ไขปัญหา ก็ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทำให้การขจัดปัญหาการทุจริตจึงเป็นไปได้ยาก บทความนี้เสนอว่า การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วม ในการป้องกันการทุจริตนั้นจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทั้งความสำคัญและความท้าทายในหลายมิติมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการทุจริตเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรม การเมือง และ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีความแตกต่างหลากหลายและซับซ้อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงจำเป็นต้อง สร้างการดำเนินงาน/มาตรการที่ครอบคลุมทั้งในระดับทุกระดับ ทั้งในระดับโลก ระดับรัฐ ระดับองค์กรหน่วยงาน ระดับชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

คำสำคัญ: การสร้างความตระหนักรู้, การมีส่วนร่วม, การป้องกันการทุจริต, ความสำคัญและความท้าทาย, ข้อเสนอแนะ

บทนำ (Introduction)

การทุจริตเป็นปัญหาสากลที่ทุกประเทศล้วนให้ความสำคัญ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งได้ให้สัตยาบันเข้าเป็น รัฐภาคีเป็นลำดับที่ 149 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2554 ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการติดตามทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริตกลับคืน รวมถึงการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันทางกฎหมายเพื่อดำเนินคดี กับผู้กระทำความผิดอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2559) ในปี พ.ศ. 2563 องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่มุ่งหวัง ผลกำไรและเป็นองค์กรภาคประชาสังคมระดับโลก ได้จัดอันดับคะแนนความโปร่งใสตามดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index : CPI) ของประเทศต่าง ๆ 180 ประเทศทั่วโลก พบว่า ประเทศที่มีคะแนนสูงสุดคือ เดนมาร์กและนิวซีแลนด์ โดย 2 ใน 3 ของประเทศทั้งหมดมีคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือประเทศไทย ที่มี 36 คะแนน อยู่ในลำดับที่ 104 ของโลกและลำดับที่ 5 ในกลุ่มประเทศอาเซียน (Transparency International, 2020)

คำว่า “การทุจริต (Corruption)” ถูกนิยามความหมายโดยองค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (2007) หมายถึง การใช้อำนาจในทางที่ผิดสำหรับผลประโยชน์ส่วนตัว มีรูปแบบของการทุจริต 7 ประเภท ได้แก่ การทุจริตขนาดใหญ่ (Grand Corruption) การทุจริตขนาดเล็ก (Petty Corruption) การติดสินบน (Bribery) การยักยอก (Embezzlement) การอุปถัมภ์ (Patronage) การเลือกที่รักมักที่ชัง (Nepotism) และผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ส่วนรูปแบบการทุจริตหลักที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมี 5 รูปแบบ คือ การเรียกเก็บภาษีคอร์รัปชัน การดัดแปลงงบประมาณแผ่นดินจากค่าคอมมิชชั่น การจ่ายสินบนเพื่อให้ได้มาซึ่งการผูกขาดธุรกิจ การเล่นพรรคเล่นพวก และการใช้อำนาจทางการเมือง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2552) การทุจริตมีสาเหตุมาจากการใช้วัฒนธรรมแบบไทย ๆ ในทางที่ผิด กล่าวคือ ระบบอาวุโสและระบบอุปถัมภ์นำไปสู่การเอื้อประโยชน์ในทางมิชอบให้แก่ญาติมิตรและพวกพ้อง รวมทั้งการตรวจสอบความโปร่งใสขาดประสิทธิภาพ ทำให้สังคมเห็นว่าการทุจริตเป็นเรื่องปกติ และมาจากปัญหาเรื่องตัวบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ขาดจิตสำนึก ความซื่อตรง ความโลภในอำนาจและทรัพย์สินอยู่เหนือความรับผิดชอบ และศักดิ์ศรีในการปฏิบัติหน้าที่จนนำไปสู่การทุจริตด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยมีวัฒนธรรมเป็นตัวเสริมให้เกิดโอกาสในการทุจริต (มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, 2554; กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ, ทินพันธุ์ นาคะตะ และฤดาเดช เกิดวิชัย, 2557) และมาจากประชาชนที่สนับสนุนให้เกิดการทุจริตเพื่อลดขั้นตอนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ (พรเทพ จันทรมณี, 2558)

การทุจริตเป็นต้นตอของปัญหาด้านต่าง ๆ ของประเทศ อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และเกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศในระยะยาวอีกด้วย สำหรับประเทศไทย การทุจริตเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน ส่งผลกระทบต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อสายตาของประชาคมโลก (พรเทพ จันทรมณี, 2558) ในปัจจุบันการเคลื่อนย้ายของผู้คนระหว่างประเทศที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีทันสมัยและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในทางที่ผิด ทำให้การทุจริตมีทั้งรูปแบบที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และการข้ามพรมแดน (Cross-border) หรือข้ามชาติ (Transnational) เป็นผลทำให้ยากต่อการติดตามรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดี นอกจากนี้ ผลการทุจริตยังเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2559)

ประเทศไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระดับประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการที่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 กำหนดให้รัฐต้องจัดทำมาตรการกลไกป้องกัน ตรวจสอบ และขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ (เสาวณีย์ ทิพอุต, อีรวรรณ เอกธรม, พรสวรรค์ ประเทสัง, และ ศักรินทร์ นิลรัตน์, 2562) มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) โดยกำหนดวัตถุประสงค์บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างวัฒนธรรมการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบอย่างเข้มแข็งทั่วทั้งสังคมไทย เพื่อให้เป็นประเทศที่มีมาตรฐานความโปร่งใสเทียบเคียงระดับสากล และมีวิสัยทัศน์คือ “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต (Zero Tolerance & Cleaned Thailand)” ทั้งนี้ประเทศไทยมีเป้าหมายสำคัญคือ ในปี พ.ศ. 2580 ประเทศไทยจะมีคะแนนความโปร่งใสตามดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันอยู่ในลำดับที่ 1 ถึง 20 ของโลก ในขณะเดียวกัน รัฐเองก็พยายามสร้างกฎหมายเพื่อต่อต้านการทุจริตขึ้นมาเพื่อบังคับใช้หลายฉบับด้วยกัน อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. 2559 ฯ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐจะมีกฎหมายที่เข้มแข็ง แต่ปัจจัยเชิงลบที่มีอยู่ในระบบราชการ การขยายบทบาทและอำนาจขององค์กรรัฐอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเงื่อนไขทางการเมือง ส่งผลทำให้สังคมไทยยังต้องเผชิญกับการบังคับใช้กฎหมายไม่เที่ยงธรรมบ่อยครั้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการทางกฎหมายอาจยังไม่สามารถป้องกันการทุจริตได้เท่าที่ควร และจำเป็นต้องอาศัยการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสและการตรวจสอบโดยภาคประชาชน (มานะ นิมิตรมงคล, 2564) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงยุทธศาสตร์ชาติในระยะที่ 3 จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริตโดยมีแนวทางสำคัญคือ (1) ปรับฐานความคิดทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม (2) ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมเพื่อต้านทุจริต (3) ประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต และ (4) เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ในบทความนี้ผู้เขียนต้องการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมที่มีต่อการป้องกันการทุจริต ในขณะเดียวกันก็ตั้งคำถามเกี่ยวกับความท้าทายของการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต และนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหการทุจริตต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อศึกษาทบทวนเกี่ยวกับความสำคัญและความท้าทายของการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต และให้ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหการทุจริต

ผลการศึกษา (Results)

1. ความสำคัญของการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต

การทุจริตและการรับรู้การทุจริตสามารถพิจารณาในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นว่าสังคมมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์และการทุจริตที่เป็นความเบี่ยงเบนอย่างไร ซึ่งมีได้ขึ้นอยู่กับสังคมเท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับศีลธรรมและการให้คุณค่าของบุคคลด้วย หากบุคคลมีการรับรู้เชิงบวกต่อความเบี่ยงเบนนี้ ก็มีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมมากตามไปด้วย (Melgar et al., 2010) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คุณค่าของบุคคล (Personal values) สามารถทำนายพฤติกรรมทางสังคมและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้ (Blackwell et al., 2006 อ้างใน Sihombing, 2018) กล่าวอีกนัยคือ เมื่อปัจเจกบุคคลมีทัศนคติหรือการให้คุณค่ากับการทุจริตอย่างไร ก็จะแสดงพฤติกรรมการทุจริตเช่นนั้นตามไปด้วย ในงานศึกษาของ บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา (2557) เรื่อง การสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย ค่านิยม เพื่อการต่อต้านป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการยอมรับการทุจริตของประชาชนไทยในทุกสาขาอาชีพที่มองว่า การทุจริตเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หากตนเองได้รับประโยชน์ด้วย อีกทั้งยังให้คุณค่ากับทรัพย์สินเงินทอง ความร่ำรวยมากกว่าคุณงามความดีโดยไม่คำนึงถึงวิธีการที่ได้มา ยกตัวอย่างเช่น ค่านิยมในการประพุดติมิชอบหรือการยอมรับวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อการให้สินน้ำใจจนถูกมองเป็นเรื่องปกติธรรมดา เช่น “สืบทอดค่าไม่เท่าหนึ่งพระยาเลี้ยง” ที่ให้ความสำคัญกับการเป็นข้าราชการเพราะถือว่าได้เป็นเจ้าของนายคน

มีคนนับหน้าถือตา เป็นศรีแกว่งศ์ตระกูล ฟีน้องวงศ์วานจะได้พึ่งพาอาศัยบุญบารมี หรือคำกล่าวที่ว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” ที่ส่งผลให้คนไทยหรือสังคมไทยเป็นสังคมที่นับถืออำนาจและเงินตราเป็นพระเจ้า และ “รู้อะไร ไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” ซึ่งอาจตีความได้ว่า หากบุคคลสามารถเอาตัวรอดจากเรื่องราวต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นยอดของความดี แม้ว่าบุคคลนั้นจะประพฤติชั่วก็ตาม เป็นต้น ซึ่งค่านิยมเหล่านี้มิได้มุ่งเน้นให้คนในสังคมมีจริยธรรม ในทางกลับกันคือเป็นการส่งเสริมให้มีการทุจริตเกิดขึ้นในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้การสร้างวัฒนธรรมที่ถูกต้องจึงได้รับการพิจารณาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการทุจริตที่นักวิชาการเสนอว่า หากจะแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ จำเป็นต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับความคิดที่เป็นโครงสร้างส่วนบน หมายถึง การมีคุณธรรมของบุคลากรและระบบบริหารจัดการที่ดีขององค์กร และในระดับปฏิบัติที่เป็นโครงสร้างส่วนล่าง หมายถึง การมีพฤติกรรมที่ดีของบุคลากรและหลักปฏิบัติที่ดีขององค์กร (เขาวนะ ไตรมาส, 2563) รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน สังคม และเยาวชนของชาติ (กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ และคณะ, 2557) โดยในมุมมองของนักวิชาการ การสร้างความตระหนักรู้ให้คนในสังคมในเรื่องการทุจริตสามารถทำได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มกลาทางสังคม (Socialization) โดยการทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคมที่สำคัญ คือ สถาบันครอบครัวต้องปูพื้นฐานให้เด็กเยาวชนเป็นคนดีใช้หลักความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ และมีคุณธรรมจริยธรรม โดยพ่อแม่มีหน้าที่สร้างค่านิยมและจิตสำนึก และประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก ในขณะที่สถาบันการศึกษาต้องปลูกฝังค่านิยมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และหลักธรรมาภิบาลผ่านกระบวนการศึกษา โดยบรรจุในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงอุดมศึกษา รวมถึงวัยผู้ใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น การจัดโครงการโรงเรียนสีขาวและหลักสูตรโตไปไม่โกง (Anti-Corruption) ของกรุงเทพมหานคร ที่มุ่งสร้างค่านิยมและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่เยาวชนในการร่วมกันต่อต้านการทุจริต โดยให้เด็กที่อยู่ในวัยเจริญเติบโตได้ซึมซับวิถีคิดและวิถีดำรงชีวิตทั้งจากบทเรียน กิจกรรมในโรงเรียน การอบรมสั่งสอนของครู และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อเป็นการวางรากฐานเกี่ยวกับความถูกต้องและความเป็นธรรมในมิติต่าง ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ (บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2557) ส่วนสถาบันศาสนาก็มีส่วนร่วมกับการใช้ธรรมะเป็นแนวทางกลุ่มกลาและปลูกฝังค่านิยมความประพฤติปฏิบัติที่ดี ยกตัวอย่างเช่น ในจังหวัดเชียงรายมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัดและประชาชนจัดตั้ง “ธนาคารความดี ภายใต้เมฆูความดี” และ “คนดีมีส่วนร่วม สร้างความโปร่งใสไร้ทุจริต” โดยสร้างกิจกรรมและเครือข่ายการสร้างความดีเพื่อตนเอง คนรอบข้าง และสังคม เพื่อนำไปสู่ “สังคมคุณธรรม” เป็นต้น (โกวิท พวงงาม, 2559) นอกจากนี้ ผู้บริหารประเทศและผู้นำองค์กรก็ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีคนในสังคมเองก็ต้องเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อโดยการเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรม สื่อมวลชนต้องยกย่องชมเชยผู้ที่ประพฤติดีและมีบทบาทในการเผยแพร่สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และแบบอย่างให้แก่สังคมทุกระดับอย่างเสมอภาค สถาบันการทำงานและองค์กรต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับสูงในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานในระบบ โดยนำเกณฑ์คุณธรรมจริยธรรมมาพิจารณาควบคู่กับความรู้ความสามารถ ในการพิจารณา ก็ต้องมีความโปร่งใสเป็นธรรมและไม่ใช้ระบบอุปถัมภ์ รวมถึงต้องสร้างและปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุคลากรด้วย (พรเทพ จันทรรณิก, 2558; เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล, 2561)

นอกจากการสร้างความรู้ให้แก่นักในสังคมเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตแล้ว การมีส่วนร่วม (Participation) ของคนในสังคมก็ได้รับการพิจารณาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันปัญหาการทุจริตด้วย องค์การแห่งความริเริ่มสากลว่าด้วยเรื่องความโปร่งใสทางการคลัง (Global Initiative for Fiscal Transparency: GIFT) ให้ความหมายของ “การมีส่วนร่วม” หมายถึง วิธีการใด ๆ ที่ประชาชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ (พัชรวรรณ นุชประยูร, 2563) การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการดำเนินงานของรัฐทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการและตอบสนองความต้องการของประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นหลักการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามหลักสากล (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2559) การมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในองค์ประกอบ สำคัญของหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจร่วมแสดงทัศนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในการกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา (โกวิทย์ พวงงาม, 2559) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังเสริมสร้างพลังอำนาจของคนในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้คิดและพัฒนา แนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง อีกทั้งยังสามารถช่วยบูรณาการความรู้ ทักษะ และทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ เพื่อออกแบบโครงการต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น ซึ่งทำให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา อย่างยั่งยืนและลดการพึ่งพาจากภายนอกด้วย (Mubita et al., 2017)

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถช่วยทำให้เกิดการตรวจสอบและการร้องเรียนเมื่อพบเห็นการกระทำ ความผิดและการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ (เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล, 2561) นักวิชาการเสนอว่า แนวทางการสร้าง การมีส่วนร่วมควรมีทั้งในระดับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงานป.ป.ช.) และในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ สำนักงาน ป.ป.ช. ต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการปฏิบัติงาน รวมถึงการต้องให้ความสำคัญต่อการสร้าง ชุมชนเข้มแข็งเพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักถึงการทุจริตและสามารถพัฒนาตัวเอง/กลุ่ม/ชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง (กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ และคณะ, 2557) ส่วนในระดับท้องถิ่นก็ต้องใช้ภาคประชาสังคมในการจัดการปัญหาการทุจริต โดยประชาชน (People’s Audit) ซึ่งเป็นการส่งเสริมพลเมืองกลุ่มองค์กรเพื่อเฝ้าระวังการทุจริตที่พบในหลายประเทศ อาทิ นิวซีแลนด์ อังกฤษ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ด้วยการเปิดพื้นที่หรือเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่งเสริม กลุ่มประชาชน เครือข่ายอาสาสมัคร ส่งเสริมบทบาทของสตรี ในการเฝ้าระวังป้องกันการทุจริต กำหนดมาตรฐาน การทำงานตามแนวทางธรรมาภิบาลโดยมีตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนและความโปร่งใสภายในองค์กร รวมถึง เปิดช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจัดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างทั่วถึง (โกวิทย์ พวงงาม, 2559) เพราะการทำให้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจอย่างโปร่งใสถือเป็นขั้นแรกของการมีส่วนร่วมของประชาชน (De Stefano et al., 2012) ซึ่งสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ในที่สุด

ดังนั้นจะเห็นว่า ในมุมมองของนักวิชาการ ทั้งการสร้างความรู้ของบุคคลผ่านกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มกลางทางสังคมของสถาบันสังคมต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในระดับหน่วยงานและระดับท้องถิ่น นั้น จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดลงหรือหมดไปจากสังคมได้

2. ความท้าทายในการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต

การสร้างความรู้เรื่องการทุจริตให้กับคนในสังคมนั้นถูกกระทำผ่านโครงการต่าง ๆ มาโดยต่อเนื่อง เพื่อลดหรือขจัดปัญหาการทุจริต ตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 มีการกำหนดให้รัฐต้องพัฒนาระบบงานภาครัฐ พัฒนาคูณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงมีการปรับปรุงเชิงทางสถาบันโดยเริ่มจากการปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์กรด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งกฎหมายกำหนดและอยู่ภายใต้การกำกับของฝ่ายบริหารให้แยกตัวออกจากฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ปิยวรรณ ปานโต, 2558) และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2562 มีการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต จำนวน 473 โครงการ (เสาวณีย์ ทิพย์อุต, 2563) แต่ทว่าปัญหาการทุจริตกลับยังปรากฏให้เห็นและสะท้อนผ่านดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่ประเทศไทยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 35-38 คะแนน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีความโปร่งใสต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสากลมาโดยตลอดนั่นเอง ในงานวิจัยของ เสาวณีย์ ทิพย์อุต และคณะ (2562) แสดงให้เห็นว่าประชาชนรับรู้ปัญหาการทุจริตของประเทศไทยมีความรุนแรงอยู่ในระดับมากที่สุด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยรับรู้การทุจริตหรือเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของเจ้าพนักงานของรัฐทั้งในรูปแบบการทุจริตเชิงนโยบาย และการทุจริตของหน่วยงาน/ตัวบุคคลบ่อยครั้ง ผู้เขียนจึงตั้งคำถามสำคัญต่อสมมุติฐานที่ว่า ความตระหนักรู้นำไปสู่การมีพฤติกรรมป้องกันการทุจริตได้อย่างตรงไปตรงมาหรือไม่ จากการทบทวนงานศึกษาของนักวิชาการทำให้เห็นว่าแม้ประชาชนหรือคนในองค์กรจะรับรู้ถึงการทุจริต แต่ก็ยังไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้เท่าที่ควร

ยกตัวอย่างในบทความวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิของ เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล (2561) พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างยอมรับได้ทั้งการเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพราะไม่ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและครอบครัวการทำสิ่งผิดกฎหมายและความไม่โปร่งใสเพราะเป็นเรื่องการเมืองมีใจเรื่องของตนเอง การทุจริตต่อหน้าที่หรือการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการให้และการรับสินบนเพราะมองว่าเป็นเรื่องปกติที่ปฏิบัติได้เพื่อให้การติดต่อกันต่าง ๆ รวดเร็ว รวมถึงการคดโกงต่อตนเองและผู้อื่นเพราะนำผลของการทุจริตมาพัฒนาให้ประชาชนหรือคนในองค์กรอยู่กินดี เช่นเดียวกับงานศึกษาของวิชณพงษ์ โทธิพิรุฬห์ และอังศุธร ศรีสุทธิสะอาด (2563) ก็ชี้ให้เห็นว่า พนักงานส่วนท้องถิ่นที่แม้จะรับรู้ถึงการทุจริตในองค์กรแต่ก็ไม่ต้องการแจ้งเบาะแสเพราะความซื่อสัตย์ต่อหน่วยงาน ซึ่งอาจเกิดความผูกพันกับองค์กรและเกรงว่าจะเป็นการทำลายชื่อเสียงของหน่วยงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติเชิงบวกของคนในสังคมยอมรับการทุจริต ทำให้ยากต่อการขจัดหรือแก้ไขปัญหาการทุจริตให้หมดไปหรือลดลง

นอกจากนี้ ประชาชนหรือคนในองค์กรยังมีพฤติกรรมเพิกเฉยต่อการทุจริต เพราะมีทัศนคติเชิงลบที่คิดว่า แม้จะแจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนไปก็ไม่ได้รับการตรวจสอบ/ปรับปรุง/แก้ไขอย่างจริงจัง อีกทั้งยังไม่ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการทุจริตทางอ้อม เช่น ผลการทุจริตที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ ความไม่เท่าเทียมกันจากการให้บริการของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น รวมถึงประชาชนหรือคนในองค์กรที่ไม่ทราบช่องทางการร้องเรียนหรือแจ้งเบาะแสการทุจริต มากไปกว่านั้นคือ ประชาชนหรือคนในองค์กรเกิดความเกรงกลัวต่ออิทธิพล ความไม่ปลอดภัย หรือการถูกกลั่นแกล้งจากผู้มีอำนาจ (เสาวณีย์ ทิพอุต และคณะ, 2562) ยกตัวอย่างเช่น ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายกองกรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจเบ็ดเสร็จในด้านการบริหารงานบุคคล ทำให้พนักงานส่วนท้องถิ่นเกรงกลัวอำนาจและตกอยู่ในสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ซึ่งหากพวกเขาเชื่อว่าจะถูกกลั่นแกล้งก็จะมีแนวโน้มในการแจ้งเบาะแสไปยังหน่วยงานภายนอกเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเกี่ยวกับคนในหน่วยงานเดียวกัน ซึ่งสะท้อนถึงภาวะจำกัดของพนักงานส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีทางเลือกมากนักในการแจ้งเบาะแส (วิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์ และอังศุร ศรีสุทธิสะอาด, 2563)

ส่วนการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตเองก็มีความท้าทายเกิดขึ้นเช่นกัน ในทัศนะของ Mubita et al. (2017) มองว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้นำไปสู่การเสริมอำนาจให้กับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงเพราะโครงสร้างการบริหารราชการแบบรวมศูนย์มีอำนาจในการควบคุมการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับท้องถิ่นและบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมืองที่ไปกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมก็ยังมีข้อจำกัดที่มาจาก การเข้าถึงข้อมูลของประชาชนด้วย ในงานศึกษาของ De Stefano et al. (2012) เรื่อง Public participation and transparency in water management ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในประเทศสเปน ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ค่อนข้างน้อย ข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือและการเปิดเผยข้อมูลไม่มีความต่อเนื่อง อีกทั้งประชาชนแต่ละกลุ่มยังเข้าถึงข้อมูลได้ต่างกันเพราะมีความสนใจและมีวิธีการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน ส่งผลทำให้ทั้งกระบวนการวางแผนจัดการน้ำของ Water Framework Directive (WFD) และการประเมินความโปร่งใสของข้อมูลจึงมีการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยตามไปด้วย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตมากขึ้น โดยหน่วยงานของภาครัฐได้พยายามสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้นเพื่อรองรับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งด้านหนึ่งก็สอดคล้องกับความก้าวหน้าทันสมัยของเทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบัน เช่น การนำเทคโนโลยีมาประชาสัมพันธ์การร้องเรียน การรณรงค์ให้ผู้ร้องเรียนเปิดเผยข้อมูลการทุจริตผ่านสังคมออนไลน์ต่าง ๆ การสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสการทุจริต การพัฒนาระบบการแจ้งเบาะแสที่ใช้งานได้ง่าย เพื่อเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายและครอบคลุมทุกพื้นที่ และมีฐานข้อมูลเดียวกัน การเผยแพร่ผลการดำเนินคดีสำคัญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน เป็นต้น (เสาวณีย์ ทิพอุต และคณะ, 2562) แต่ข้อสังเกตประการสำคัญ

คือ ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้งานได้มากน้อยเพียงใด กรณีตัวอย่างของสำนักงานจังหวัด
แห่งหนึ่งที่มีการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของ
หน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment System: ITAS) มาใช้โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของ
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน คือ บุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ได้แก่ ประชาชน ผู้รับบริการ
บุคคล นิติบุคคล บริษัทเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐอื่นที่มารับบริการหรือมาติดต่อตามภารกิจของหน่วยงาน โดยมี
การรวบรวมและจัดส่งข้อมูล ที่ประกอบด้วย ชื่อ - สกุล หมายเลขโทรศัพท์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ช่องทาง
การติดต่ออื่น ๆ และประเภทการติดต่อ การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีผลต่อทั้งการรักษาความลับ
และความเสี่ยงของผู้ให้ข้อมูล แม้จะเป็นการส่งข้อมูลในระบบก็ตาม นอกจากนี้ การใช้ระบบยังมีข้อจำกัดที่มาจาก
ความไม่เข้าใจระบบ ITA และระบบการนำเข้าข้อมูลของผู้ใช้และผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาดำเนินการที่ล่าช้า การตรวจสอบ
การให้คะแนน ระบบอินเทอร์เน็ตขัดข้อง อีกทั้งยังมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกที่เป็นผู้สูงอายุและผู้ไม่ชำนาญด้านการใช้
เทคโนโลยี ซึ่งไม่สามารถให้ข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์หรือมือถือได้หรือได้น้อย ส่งผลต่อทั้งจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
และความคลาดเคลื่อนของข้อมูล (สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2563) มากไปกว่านั้นคือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง
ของประชาชนและภาคประชาสังคมยังมีข้อจำกัดเพราะมีความเกี่ยวข้องกับความตื่นตัวของประชาชนในท้องถิ่น
ความกังวลในการเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ ความเกรงกลัวต่ออิทธิพลทางการเมืองในท้องถิ่น รวมถึงการขาด
กลไกในการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล แจ้งเบาะแส และกระบวนการที่ใช้ระยะเวลาเวลานาน (พัชรพรรณ นุชประยูร, 2563)
ในขณะเดียวกันประชาชนก็ยังมีเชื่อมั่นในความเป็นอิสระขององค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตน้อยกว่าที่ควร
ซึ่งส่งผลต่อความร่วมมือ การให้ข้อมูล และการแจ้งเบาะแสของประชาชน (ชญัญนัท พรโพธิ์, 2563)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความท้าทายในการแก้ไขปัญหาการทุจริตก็คือ ทศนคติเชิงบวกต่อการทุจริตของบุคคล
ที่ส่งผลต่อการยอมรับและการมีพฤติกรรมการทุจริต ในขณะเดียวกัน ทศนคติเชิงลบต่อการแก้ไขปัญหาของหน่วยงาน
และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่ในโครงสร้างองค์กรก็ส่งผลต่อการเพิกเฉยและ/หรือการหลีกเลี่ยงต่อปัญหา นอกจากนี้
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและแก้ปัญหาก็มิได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทำให้การจัดปัญหาการทุจริต
จึงเป็นไปได้ยาก และจากประเด็นความท้าทายต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากงานศึกษา
ของนักวิชาการผนวกกับมุมมองของผู้เขียน สำหรับการสร้างการดำเนินการ/มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
การทุจริตในประเด็นหัวข้อถัดไป

3. ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต

ในมุมมองของผู้เขียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัย การมองปัญหาและการสร้างการดำเนินงาน/มาตรการในการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่เป็นมุมมองแบบองค์รวม (Holistic perspective) มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการทุจริตเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน มีความแตกต่างหลากหลาย และมีความสัมพันธ์กับบริบททางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงฝังอยู่ในโครงสร้างของสังคม ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการดำเนินงาน/มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในทุกๆระดับ ทั้งในระดับโลก ระดับรัฐ ระดับองค์กรหน่วยงาน ระดับชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล ดังนี้

Table 1 Actions/measures for preventing and solving corruption problems

การดำเนินการ/มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต

ระดับ	การดำเนินงาน/มาตรการ
ระดับโลก (Global)	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างอุดมการณ์ (Ideology) ร่วมกันของสังคมโลกในการต่อต้านการทุจริต - สร้างกฎระเบียบ/ข้อบังคับสากลที่ใช้ร่วมกันในระดับโลก และกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ ปฏิบัติตามอย่างแท้จริง - มีหน่วยงานระดับนานาชาติที่ประสานความร่วมมือกันและรับผิดชอบเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในลักษณะข้ามพรมแดน - มีมาตรการทางสังคม (Social sanction) สำหรับประเทศที่มีคะแนนความโปร่งใสตามดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันต่ำ
ระดับรัฐ (States)	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างค่านิยมหลักร่วมกันของคนในชาติในการต่อต้านการทุจริต โดยกำหนดเป็นวาระสำคัญของชาติควบคู่การพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ - บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตอย่างเข้มงวดและจริงจัง มีผลในเชิงปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและกระทำเมื่อเกิดการทุจริตทันทีและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน - สนับสนุนให้หน่วยงานรับผิดชอบด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทำงานเชิงรุกในพื้นที่มากขึ้น เพื่อทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำการทุจริต - สร้างช่องทางการแจ้งเบาะแสการทุจริตที่ทำให้ผู้แจ้งเบาะแสรู้สึกเชื่อมั่น มีความเป็นส่วนตัวสูง และมีระบบคุ้มครองความปลอดภัยให้กับผู้แจ้งเบาะแส - จัดสรรค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เพียงพอ เหมาะสม และเพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เป็นจริง - ยกย่องเชิดชูและให้รางวัลสำหรับผู้ทำความดีและผู้แจ้งเบาะแสการทุจริต
ระดับองค์กรหน่วยงาน (Organizations)	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ปราศจากการทุจริตบนฐานของหลักธรรมาภิบาล - มีระบบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน เปิดเผย และสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลของทุกภาคส่วน ทั้งคนในองค์กร และผู้ใช้บริการ - มีระบบและกลไกที่เอื้อให้คนในองค์กร ประชาชนและภาคประชาสังคมสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการตรวจสอบทุกขั้นตอน - มีองค์กรเอกชนและองค์กรสื่อสาธารณะทำหน้าที่เฝ้าระวังและตรวจสอบการทุจริต

ระดับ	การดำเนินงาน/มาตรการ
	- ผู้บริหารองค์กรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในองค์กร
ระดับชุมชน (Communities)	- สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังการทุจริตโดยอาศัยศักยภาพของในชุมชน อาทิ สตรี เยาวชน หรือ อาสาสมัคร - สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันครอบครัว ที่อยู่ในชุมชนทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่สมาชิกผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) และการเป็นแบบอย่างที่ดี
ระดับปัจเจกบุคคล (Individual)	- เปลี่ยนทัศนคติเชิงบวกต่อการทุจริต และสร้างจิตสำนึกในการต่อต้านทุจริต ในคนทุกกลุ่ม/ ทุกช่วงวัยในสังคม - ให้ความรู้เกี่ยวกับการทุจริต การแยกแยะประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม ผลกระทบของการทุจริตทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่องทางการแจ้งเบาะแสและการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้แจ้งเบาะแส ผ่านทั้งในระบบการศึกษาในระบบและนอกระบบ รวมถึงสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน

ที่มา: พัฒนาโดยผู้เขียน

บทสรุป (Conclusion)

ปัญหาการทุจริตมีความสำคัญเพราะเป็นสาเหตุของปัญหาอื่นในสังคมและขัดขวางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งจะต้องได้รับการขจัดออกไปจากสังคมอย่างเร่งด่วนด้วยการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตที่จำเป็นจะต้องได้รับการพิจารณาทั้งในประเด็นของความสำเร็จและข้อจำกัดในหลายมิติมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการทุจริตเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีความแตกต่างหลากหลายและซับซ้อน ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงจำเป็นจะต้องสร้างการดำเนินงานและมาตรการที่ครอบคลุมทั้งในระดับทุกระดับ ทั้งในระดับโลก ระดับรัฐ ระดับองค์กรหน่วยงาน ระดับชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ, ทินพันธุ์ นาคะตะ และฤาเดช เกิดวิชัย. (2557). การทุจริตในวงวิชาการไทย: การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาจากผู้นำและบุคคลสำคัญของประเทศไทย. *วารสาร มจร. วิชาการ*, 18(35), 61-74.
- เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล. (2561). กลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(2), 237-251.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). การทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: มาตรการและกลไกการป้องกัน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 5(3), 107-130.
- _____. (2559). *การจัดการปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัท ชัน แพคเกจจิ้ง (2014) จำกัด.

- คุณากร กรสิงห์. (2560). รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์*, 1(2), 133-143.
- ชัยญญณ์ พรวี และฐนันตร์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2563). แนวทางการพัฒนาป้องกันการทุจริตขององค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริต. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 13(1), 42-57.
- เขาวนะ ไตรมาศ. (2563). การนำหลักคิดคุณธรรมและหลักปฏิบัติที่ดีมาใช้เป็นเกราะคุ้มกันภัยทุจริตในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ. *วารสารดำรงราชานุภาพ*, 2(61), 1-20.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2557). การสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย ค่านิยม เพื่อการต่อต้านป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(11), 248-264.
- ปิยวรรณ ปานโต. (2558). *สังคมไทยกับการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน*. คลังสารสนเทศของสภานิติบัญญัติ. สืบค้นจาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/521167>
- ปิยะธิดา อภัยภักดิ์. (2561). แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 13(1), 1-12.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2552). สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสังคมไทย: วิธีการตัวชี้ ผลกระทบ และข้อคิดเพื่อการแก้ไข. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 2(2), 32-46.
- พรเทพ จันทรนิภ. (2558). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคม. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 16(1), 88-101.
- พัชรวรรณ นุชประยูร. (2563). การประเมินความโปร่งใสทางงบประมาณในระดับสากล : ข้อพิจารณาเพื่อยกระดับการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 13(1), 2-29.
- มาตาลักษณ์ ออรุงโรจน์. (2554). *การศึกษาลักษณะ รูปแบบ และความเสี่ยงต่อการทุจริตในองค์กรสาธารณะนอกระบบราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- มานะ นิมิตรมงคล. (2564, 9 เมษายน). *กฎหมายเพื่อต่อต้าน (สนับสนุน?) การคอร์รัปชัน*. สำนักข่าวอิศรา. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/article/isranews-article/97495-corubtion.html>
- วิษณุพงษ์ โปธิพิรุฬห์ และอังศุธร ศรีสุทธิสะอาด. (2563). *ราชการไทยไร้คอร์รัปชัน: การสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการแจ้งเบาะแสการทุจริต*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุรพงษ์ แสงเรณู, สุวรรณิน คณานูวัฒน์, และบุญทัน ดอกไธสง. (2560). แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 67-80.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2560, 22 มิถุนายน). *แผนแม่บทบูรณาการป้องกัน ปราบปรามการทุจริตและประพตติมิชอบระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)*. สืบค้นจาก <http://anti-cor.nrct.go.th/Portals/0/Plan-20Year.pdf?ver=2017-06-13-151610-557>.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2559, ม.ป.ป.). *ยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการแห่งชาติขับเคลื่อนธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริต พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นจาก <https://www.pacc.go.th/index.php/plan>

- สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2563). การเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารดำรงราชานุภาพ*, 20(61), 106-122.
- เสาวณีย์ ทิพอตุต. (2563). แนวทางการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตและยกระดับค่าดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 13(2), 2-28.
- เสาวณีย์ ทิพอตุต, อีรวรรณ เอกภูณ, พรสวรรค์ ประเทสัง, และ ศักรินทร์ นิลรัตน์. (2562). *โครงการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิการรับรู้ข่าวสาร การรับรู้การทุจริตผลกระทบและความเสียหายที่เกิดจากการทุจริตต่อประชาชน* (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: สำนักวิจัยและบริการวิชาการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- L., De Stefano, N., Hernández-Mora, E., López-Gunn, B., Willaarts & P., Zorrilla-Miras. (2012). Public participation and transparency in water management, *Water, Agriculture and the Environment in Spain: can we square the circle?*. Lucia De Stefano & M. Ramón Llamas (eds.). London: CRC Press. <https://doi.org/10.1201/b13078>.
- Melgar, N., Rossi, M., & Smith, T. (2010). The Perception of Corruption. *International Journal of Public Opinion Research*, 22(1), 120-131. <https://doi:10.1093/ijpor/edp058>.
- Mubita, A., Libati, M. & Mulonda, M. (2017). The Importance and Limitations of Participation in Development Projects and Programmes. *European Scientific Journal February 2017*, 13(5), 238-251. <https://doi: 10.19044/esj.2017.v13n5p238>.
- Sihombing, S. O. (2018). Youth perceptions toward corruption and integrity: Indonesian context. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(2), 399-204. <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2018.03.004>.
- Transparency International. (2007). *Global Corruption Report 2007: Corruption and Judicial Systems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- _____. (2020, n.d.). *CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2020*. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>.